

תחשוב טהור – תהיה טהור! על המפגש עם בנות בצבא

הרב שי סגל

כיצד שומרים את עצמנו בטהרה ועוד מתעלים בזכות המפגש?

ראשי פרקים

א. מבוא – הבעייתיות במפגש עם בנות בצבא

ב. דרכי התמודדות

1. דרך הפרטים

2. הגישה העקרונית – הברור לעצמך מי אתה

– פירוט הגישה:

1. מצוות זכירת ד'

2. זכירת ד' היא מטרת כל המצוות, גם המעשיות

3. השפעת זכירת ד' על המפגש עם הבנות

ג. בפועל – שתי נקודות מנחות, כיצד לגשת למפגש עם הבנות

1. התנהלות מעשית –

ריחוק, מתוך הוקרת עולמך הפנימי, ותוך טיפוחו

2. התנהלות פנימית –

טיפוח עגנועים למצב שלמות דמותה של בת ישראל

ד. חשיבות שמירת המחשבה

1. האיסור במחשבת עריות והשכר בהתגברות עליה

2. גם הצלחה חלקית שווה את המאמץ

3. מחשבת הלב, כמונעת התדרדרות לעברות

– יחסי האדם ואלוקים נקבעים לפי מחשבת האדם

1. המחשבה הטהורה – התקשורת בין ד' לאדם

2. המחשבה היא ביטוי לאמונה בהשגחה

3. צמצום ההכרה בנוכחות המלך גורמת לביזוי

– המחשבה מגדירה את האדם

1. המחשבה – עיקר מציאות האדם וזהותו

2. מצוות הלב הן עיקר המצוות והחשובות שבהן!

ה. מחשבה טהורה בעקביות

תביא לשמירת הטהרה בטבעיות, ולא הבת ד' ללא הכסף

ו. סיכום

א. מבוא – הבעייתיות במפגש עם בנות בצבא

השירות בצה"ל שניצב לפניך, כולל היום, ללא ספק, מפגש עם בנות, בפרט בשירות בחילות העורף. מפגש זה יוצר בעיות רבות בשני תחומים:

א. בעיות בתחום ההלכה – שחוק וקלות ראש, איסורי הסתכלות, שמיעת קול שירת אישה, מצבים של שמירה או נסיעה משותפת היוצרים קרבה פיזית ונפשית, ייחוד ועוד.

ב. בעיות בתחום הזהות האמונית – כיצד מקיימים, זה לצד זה, אהבת הזולת (כולל בנות...) ושיתוף פעולה הדוק בחברה מעורבת – מחד גיסא; ונאמנות ללא סייג לתורה ולאמונה, מאידך גיסא? ואם נכשלת, חלילה, כיצד תסתכל על עצמך: מי אתה באמת, יהודי מאמין ומקיים תורה ומצוות, או סתם רודף הנאות? האם אתה צבוע? וכיצד תתקן דרכיך בעודך במסגרת המעורבת?

– בגלל בעיות אלו טמון במפגש זה אתגר לא קל.

ב. דרכי התמודדות

ישנן שתי דרכים לטיפול באתגר זה – דרך הפרטים, ודרך הכלל והעיקרון:

1. דרך הפרטים

למד הרבה הלכות צבא! עבדו והשקע בבניין מידת הצניעות שלך! למד כיצד להוכיח תועים בחוש הומור ובעדינות, אך בתקיפות העומדת על עקרונותיך! אם נכשלת – הצב לעצמך סייגים, ואל תתיאש!

דרך זו ודאי הכרחית, כדי לתת "שיניים" לעקרונות האמונה שלך, כדי לפתור בעיות שאכן התעוררו. אמנם, אם אין גישה מקיפה וכוללת **למצב** המעורב – הרי שלא יעזרו כל הפרטים, מפני שמול כל מידה של תורה או הנהגה צנועה יעמוד גורם אחר שיִקשה לקבל הכרעה נכונה: כל פעם תנוע ותיטלטל בין תאוות לשמירת המצוות, בין זהות כזו לאחרת, בין מחויבות לאמונה ולמוסר התורה – לבין המחויבות לחברה והשייכות אליה.

על כן נציע במאמרנו¹ דרך נוספת:

2. הגישה העקרונית – הבריר לעצמך מי אתה

כשתדע ברורות מי אתה, ותתחזק בכ הכרה זו מיום ליום, כבר ממילא תדע מה לעשות ברמת הפרטים והיישומים, **כדי להישאר אתה עצמך** ולהיות נאמן לזהותך זו. כך תמצא גם את השליחות המיוחדת שד' הטיל עליך, ודווקא עליך, בעולם.

כדאי שתעבוד בדרך זו כדי לשמור את עצמך מכישלון מעשי או נפשי; וכדי שהשירות בצבא יהווה גם **נקודת צמיחה והעצמה** בעבורך.

– פירוט הגישה:

1. מצוות זכירת ד'

כותב רבנו יונה²:

(אחת) מן האזהרות (=מצוות לא תעשה) התלויות בלב (היא): 'השמר לך פן תשכח את ד' אלקיך'³. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'כל מקום שנאמר 'השמר פן' ו'אל', הרי זה לא

1. הערת העורכים: במאמר משולבים דברי חז"ל. פעמים רבות במהלך הציטוטים מופיעים בסוגריים הסברי הרב המחבר.

2. שערי תשובה, שער שלישי אות כז.

3. דברים ח יא.

תעשה⁴ (וכך גם כאן – זוהי מצוות לא תעשה), הוזהרנו בזה (=בפסוק זה) לזכור את השם יתברך בכל עת.

וחייב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד ההנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות וטכסיס המידות, כי זרע הקודש (=ישראל) ישיגו כל הנהגה נאווה המעטירה בעליה (=יתנהגו בכל ההתנהגויות היפות והנותנות כתר כבוד למתנהגים בהן) מזכירת השם יתברך, כמו שנאמר: 'בד' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל⁵.

מוטל על כל בן ישראל לזכור את ד', תמיד.

ואם הדברים אמורים לגבי הנהגות כלליות, שצריכות להיות תמיד לשם שמים כדי לזכור את ד' בכל עת – על אחת כמה וכמה שכאשר אדם מקיים מצוות (שכל עניינן הוא ציוות = חיבור לד') צריך הוא לזכור מי ציווה אותן, אל מי הוא "מצטוות".

בתורה ישנן מצוות מעשיות רבות, ובדרך כלל נוח לחשוב, שמי ששומר שבת וכשרות וחובש כיפה – הוא דתי שלם; ו"מי אתה שתגיד לי כמה דתי אני?!"...

אולם דע אל נכון: ככל שהמודעות לשם ד' יורדת, כך יורד גם ערכה של המצווה, וללא זכירת ד' בכלל, אין ערך למצוות כולן⁶. אדם, שנוכחות מלכו של עולם אינה עומדת לנגד עיניו, ממלאת את מחשבותיו, זיכרונותיו ושאיפותיו – הריהו כמי שאינו מאמין. אמנם מדרגות רבות יש בזה, והקב"ה יחשיב לאדם בתור זכות כל מעשה טוב, כל מחשבה ודיבור – דבר לא נאבד; אבל חייבת להימצא באדם שאיפה בסיסית, המלווה ומנחה את כל מצוותיו (ובשאיפה – את כל חייו), והיא: הרצון לקשר עם ריבונו של עולם, עם אבינו שבשמים; מצוות ללא אמונה – כגוף ללא נשמה.

2. זכירת ד' היא מטרת כל המצוות, גם המעשיות

וכך כותב הרמב"ם⁷ על מטרת המצוות:

...ודע, כי כל מעשי העבודות הללו, כקריאת התורה, והתפילה, ועשיית שאר המצוות, אין תכליתן (=מטרתן) אלא שתוכשר בהתעסקות במצותיו יתעלה מלעסוק בעניני העולם

4. מנחות צט ע"ב.

5. ישעיהו מה כה.

6. הערת העורכים: הצורך בכוונה לשם שמים בעשיית המצווה מעוגן בפוסקים לאור הסוגיה בר"ה כח ע"ב (ובפסחים קיד ע"ב – ראה שם רשב"ם ד"ה אף על גב). עיין בשו"ע אר"ח סי' ס סע' ד שכתב: "ויש אומרים ש(מצוות) צריכות כוונה, לצאת באותה מצווה וכן הלכה". ראה בבה"ל שם ד"ה "יש אומרים", שכתב שאם אינו יודע שחייב במצווה אין חולק שלא יצא בה. וראה במ"ב (שם ס"ק ח) שכתב: "ואם לא כיוון לצאת ידי חובתו בעשיית המצווה לא יצא מן התורה וצריך לחזור ולעשותה". תוכל לעיין עוד בזה בפוסקים שם ובראשונים על הסוגיות הנ"ל.

7. מורה נבוכים ח"ג פרק נא, מהדורת הרב קאפח עמ' תו.

(=שתתפנה מלהתייחס ברצינות מוגזמת לעולם החומר, ואז) כאלו התעסקת בו (=בד') יתעלה, (ו)לא בזולתו (=בדבר שמחוץ לו).

ולכן, אם אתה מתפלל בנענוע שפתיך ופניך אל הקיר ו(=אבל) מחשב (אתה באותו הזמן) בממכרך ומקחך (=במסחר שלך), ו(או שאתה) קורא את התורה בלשונך, ו(=אבל) לבך בבנין ביתך מבלי להתבונן מה אתה קורא, וכן כל זמן שאתה עושה מצווה אתה עושה אותה באיבריך (בלבד, ולא מתוך כוונת הלב ומחשבה), כמי שחופר גומה בקרקע או חוטב עצים מן היער, מבלי להתבונן בְּעֵינָי (=משמעות) אותו המעשה (הדתי שאתה עושה) ולא ממי בא (אינך מתייחס לקב"ה בשעת עשיית המצווה בתור עומד ומצווה עליך), ולא (מתבונן) מה תכליתו (=לשם מה אתה עושה את המעשה) – אל תחשוב (אם זה מצבך) שהגעת אל תכלית (כלשהי, כלומר, בקיום כזה של המצוות לא הגעת למטרה משמעותית בתורה), אלא תהיה אז קרוב למי שנאמר בהם: 'קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם'⁸.

את אותה נקודה, משני צדיה – החיובי והשלילי, מוצאים אנו גם בחסידות:

ולא עוד, אלא כיון שבגופו ובחושיו הוא עובד ועושה את צרכיו, ועם מחשבתו הרוחנית, ש(היא) למעלה מציורֵי (=הדימויים והשאיפות של) גופו, אינו עושה ועובד, אז עבודת גופו מכחשת את מחשבתו⁹ ('צ"ל מחשבתו מכחשת את עבודת גופו, כלומר אמנם גופו משועבד לד' בעשיית המצוות, אך מחשבתו ורצונותיו אינם במצב זה. נמצא שהוא לא באמת רוצה במעשים תורניים, וחי במתח וסתירה פנימיים).

ולזה הזהיר הקב"ה על כל במצותיו ואמר 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי', כלומר: כשתעשה את המצוה – תעשנה כולה, בגוף ונשמה שבה, והנשמה הוא: מצוותי (כלומר, מתוך הכרה בעובדה), מה שאני בעצמי ציוויתי, דהיינו 'אנכי' ו'לא יהיה לך' (שתי מצוות אלו צריכות להיות לנגד עיניך כאשר אתה מקיים את המצווה, כלומר הבן והפנס שד' הוא המצווה אותך לעשות זאת), ומאחר שפנימיות המצוה הוא בזכירה בעת עשיית המצוה, לכן אמר 'למען תזכרו' – שתתנו בלבבכם הזכרה בשעת עשיית המצוה על קבלת אלקותו שמרומז בהמצוה. ואז 'ועשיתם את כל מצותי', כאמור, 'והייתם קדושים לאלקיכם', שתכוונו בכל המצוה לקבל מלכותי, שאני ד' אלקיכם¹⁰.

במה אתה מקבל עליך את מלכות ד' כאשר אתה מקיים מצוותיו? אמנם גם בעשיית המצוות עצמן, אך בעיקר במידה שבה ד' אמתֵי ונוכח בשבילך בזמן המצווה: עד כמה אתה מרגיש את נוכחות ד' ומתייחס אליה? עד כמה אתה חושב עליו יתברך, בונה את מידותיך כמי שנמצא בנוכחות מלך

8. ירמיה יב ב.

9. בני מחשבה טובה לאדמו"ר מפיאסצ'נה, עמ' 14 אות ד.

10. סידורו של שבת לאדמו"ר ר' חיים מטשרנוביץ' שורש שביעי: "שבת בבית תעלה" אות ג.

גדול, ועושה בזריזות ובזהירות את מצוותיו – עשה ולא תעשה? בקיצור: כמה נשמה ומחשבה אתה משקיע במה שאתה עושה, שיהיה אמת, בלב טהור ולשם שמים?

3. השפעת זכירת ד' על המפגש עם הבנות

המחשבה על בורא עולם מציבה אותך תמיד מול ד', והופכת את חייך למסכת אחת של אמונה והשגחה. במסגרת זו, מקבל גם המפגש עם הבנות, בפרט בצבא, משמעות של צמיחת האמונה, של התמודדות בונה. כאשר יתרחש מפגש שכזה – שאל את עצמך (חשוב בינך לבין עצמך): האם אני נאמן במחשבותי לד' וכיצד גורם המפגש הזה לשיפור התנהגותי על פי התורה? עד כמה אני שומר את עצמי שלא אבגוד בנוכחותו החובקת כל של הבורא?

ומהמחשבות, מהגישה ומהמוטיבציה הנפשית, יצמח גם היחס הנכון למעשה.

וכך כותב האדמו"ר מפיאסצ'נה:

הפסוק מייסר את ישראל, ואומר: 'ותשכח א-ל מחלֶלְך'¹¹. זהו עיקר הסיבה שמרחקת את האדם מן אלקיו... וכל איש יודע, שבאם היה רואה בעיניו ממש איך הוא עומד לפני ד', לא היה לו שום יצר הרע. אדרבה, את כל נפשו וכל נשמתו היה מוציא בדיבורים קדושים לפני ד'...¹²

ג. בפועל – שתי נקודות מנחות, כיצד לגשת למפגש עם הבנות

לאור האמור, העולם הפנימי שלך, הוא אוצר היקר. מחשבותיך, רצונותיך והרגשותיך – אם הם מחוברים לקודש, כולך מונח בקודש, וגם מעשי החולין שלך, בחינת "אילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה"¹³. על כן, נודעת חשיבות רבה לרצונותיך שלך – מה הם, וכנ"ל. אמנם, כיצד מושכים גם את מציאות החולין, שתהיה בקודש? כיצד הופך המפגש עם הבנות לנושא קדוש, בעודך דבוק בד'?

לקמן שני קווים מנחים, שתי הנחות יסוד, שאם תאמצן – תצא בעז"ה מהמפגש עם הבנות נשכר, מחוזק וקרוב לד'.

המאבק להישרדות רוחנית במפגש בין המינים, צריך להתנהל בשני מישורים:

- **התנהלות מעשית** – ריחוק, מתוך הוקרת עולמך הפנימי, ותוך טיפוחו;

- **התנהלות פנימית** – טיפוח געגועים למצב שלמות דמותה של בת ישראל.

11. דברים לב יח.

12. בני מחשבה טובה עמ' 11 אות א.

13. ראה קידושין מ ע"ב.

1. התנהלות מעשית – ריחוק, מתוך הוקרת עולמך הפנימי, ותוך טיפוחו

מי שיש לו יהלומים – אינו מפזרם ברחוב; מתוך הכרת ערכם, הוא שומרם בצנעה, מוגנים מפני פגיעה חיצונית ויד זדונים חומסת. כך גם ביחס לעולמך הרוחני: בתוכו שוכנת נפש אלוקית, ואם תתנהג בחיצוניות, בחומריות וביצריות – תשחית את עולם הרוח שלך, ותיתן לזרים לשלוט עליו, במקום לנווטו בעצמך. לכן –

א. **ישנו הכרח לשמור מרחק!** הקשר עם הבנות עלול להיסחף לקשר יצרי, שבנוי על הנאות חומריות, חיצוניות ובנות חלוף, אז תאבד את רצונותיך היותר רוחניים. מתוך כבוד לעולמך היקר, אל תיסחף לקשר הדוק עם בנות המין השני (למעט קשר רציני ומורכב, שמטרתו – נישואין, שם יש ביטוי לעולם הרוח וגם לעולם הגוף תוך שיתוף פעולה ואיזון ביניהם, והנחיות קודש לכל אחד מהם).

ב. **טיפוח עולם הרוח** – יש בך ובכל אדם מישראל גן נפלא של רגשות עדינים, של כמיהה לנשגב, לרוחני ולמוסרי, כמיהה לתיקון העולם; אסור להזניח אותו! יום-יום: התפלל בסבלנות ובעומק; עסוק בתורה וקיים אותה מתוך התבוננות, כיצד נוספת לך אמונה בד' על ידי קיום התורה; אל תשפוט אחרים בשטחיות, אלא למד מכל אדם את הטוב; אל תהיה קצר רוח, לא ביחס לאחרים, ולא ביחס לד' – אלא המתן עד שתראה שהכל לטובה, ותאמין שפך הוא; הִיָּה נדיב ומיטיב לפי מיטב יכולתך ועוד. על ידי כל אלה, תעריך את עצמך, שיש בך התגלות ד' – קשר לטוב ד' עלי אדמות!

2. התנהלות פנימית – טיפוח געגועים למצב שלמות דמותה של בת ישראל

צריך לקבע את היחס אל הבת שעומדת מולך לפי הערך האמתי שלה, שאינו נמדד במראה הפיזי שלה או ברגשות שטחיים כלפיה. מהו הערך האמתי שלה? זוהי בת ישראל!!! בת ישראל, הוא מושג קדוש מאוד. אמנם "לא תמיד" (...) רואים את הקדושה בעיניים, אולם עליך להאמין, ולהתחזק באמונה, כי אכן כל בת מישראל מסוגלת וגם שואפת בעומק לבה להיות מכובדת, טהורה, מסורה לאחרים ומלאת אמונה ומוסר. גם אם הבחורה שמולך מתנהגת אחרת מזה, יש לראות אותה כדגם מושלם, כאחת האמהות הקדושות – אלא שהיא נמצאת באמצע תהליך. אסור לקלקל את התהליך בחומריות שגויה, אלא לעזור לו ולכבד אותו; להתפלל לד', שתזכה היא לראות את הרוחניות הצפונה בה, שתכיר את ערכה האמתי ותחיה לפיו, ושישמור אותך מלהתפתות, לראות ולהיגרר אחר החיצוניות.

ד. חשיבות שמירת המחשבה

להלן נעסוק בחשיבות שמירת המחשבה וטהרתה, ועל הדרך להפוך את המפגש עם הבנות – למכשיר בונה¹⁴.

1. האיסור במחשבת עריות והשכר בהתגברות עליה

ראשית, יש לזכור כי **קיים איסור בעצם מחשבת עריות**, כלומר: בכל הרהור העוסק בבת שאינה אשתו (בנוסף לציוויים נוספים החלים על המחשבה¹⁵). כך פסק המשנה ברורה¹⁶ בשם פוסקים רבים, שיש מצוות לא תעשה, "ולא תתרו אחרי... עיניכם" כשמהרהרים בגשמיות ומתעסקים בה ללא כוונה לשם שמים.

בכל רגע ורגע שבו אתה מתגבר על יצרך, ואינך מהרהר בעריות, אף על פי שיצרך מנסה להתגבר עליך ומגרה אותך להרהר – אתה מקבל שכר מצווה! (על פי דברי חז"ל¹⁷ שמי ש"ישב ולא עבר עבירה – נותנים לו שכר כעושה מצוה" הוא דווקא "כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה"). נמצא, שדווקא המפגש הכפוי עם בנות וההתמודדות עם האיסור הכרוך בעקבו, בונים את חשבון מצוותיך לטובה, ובעזרת ד', רק לטובה!

2. גם הצלחה חלקית שווה את המאמץ

גם אם אינך מצליח להתגבר תמיד, ואפילו הרבה פעמים אינך מצליח – דע, שיש לכל הצלחה קטנה ערך עצום! כדברי החפץ חיים (שאמנם נאמרו לגבי לשון הרע, אולם ודאי נכונים גם לענייננו):

לענין טענת היצר, שלא יומשך הדבר יותר מיום או יומיים – ישיב לו: לו יהי כדברייך, וכי בשביל זה צריך להתרפות מזה? הלא ידוע הוא, כי כאשר ילך, יהיה מי שיהיה, אפילו עשיר גדול וכל שכן עני, על שפת הים, ויראה שפלט הים אבנים טובות ומרגליות, האם יתיר לנפשו מלהתרפות מללקטן מסיבת דבר שלא יימשך לקיטתן רק על איזה שעות, ולכל היותר יום אחד? (כלומר, האם יתעצל ולא יאסוף את היהלומים, כי יש כאן רק כמות קטנה, שהאיסוף שלה יימשך זמן קצר בלבד?! דזה אין שייך (אלא) רק בדבר פחות ונבזה, לא כן באבנים טובות ומרגליות, היקרים מאוד בשוויין, אשר כל רגע ורגע, אשר ילקטם ויתפשמ תחת ידו, שווה יותר ממאה ימים אשר ילקוט דברים פחותים. כן הדבר ממש בענייננו... וזוהי בעצם כוונת הכתוב: 'אם תבקשנה כפסוק'¹⁸ וגו', שצריך האדם להתנהג בבקשת התכלית

14. וראה עוד דבריו הנפלאים של החפץ חיים, ביאור הלכה סימן א ד"ה שויתי, בפרט באותיות ד, ו שם, על אודות מצוות אהבת ד' ו'ולא תתרו'.

15. ראה דברי ר' יונה לעיל בפ"ב על מצוות עשה של זכור את ד' בשמירת המחשבה.

16. ביאור הלכה לסימן א בשו"ע או"ח (ד"ה הוא כלל גדול בתורה, הסעיף השישי שם).

17. קידושין לט ע"ב.

18. משלי ב ד.

הנצחי, כמו שהוא מתנהג בבקשת הכסף וחיפוש המטמוניות. וזהו מה שאמר התנא: 'לא תרחיק עצמך ממדה שאין לה קצבה'¹⁹, כלומר, שיחשבנה (מלשון חשיבות, יחשיב) האדם (את התורה) בנפשו ולזכות ולמציאה, כל מה שימצא ממנה (כל עניין קטן שיצליח לעשות בתורה – ייחשב בעיניו להרבה מאוד)²⁰.

אסור לזלזל בכל הצלחה קטנה בשמירת המצווה! מובן שאין להיכנס בכוונה לגירוי היצר, אבל אם כבר זימן ד' מצב של ניסיון, במהלך מצוות השירות בצבא – הרי שוודאי אפשר להיבנות מזה, וכל התגברות נחשבת מאוד בעיני ד', והיא קיום מצוות עשה ולא תעשה!

3. מחשבת הלב, כמונעת התדרדרות לעברות

המפגש עם הבנות אינו בהכרח פסול כשלעצמו. אמנם יש מצבים שיש בהם פסול ואיסור, כמו מצבי ייחוד, ליצנות, קלות ראש וכו', שמהם עליך להימלט כמאש. אולם לא פעם ישנם מצבי "פרווה", שהרע והגירוי עלולים להתפתח מהם, כגון מיחס אישי מדי לבת וכו'. ומה תעשה אז, לפני ההידרדרות ועל מנת למנוע אותה? אלא שתשומת לבך למחשבותיך היא כלי עצום להינצל מהרע:

היות והקב"ה רואה ויודע כל מה שאני חושב – עלי לשים לב לחשוב מחשבות שיהיו רצויות בעיני השי"ת, היינו לא זו בלבד שלא לחשוב מחשבות אסורות, אלא יש ל'קשט' את המחשבות שיהיו יפות ומהודרות, נקיות ועדינות, ובעלות תוכן ועניין²¹.

תשומת לבך להשגחת ד' הצמודה עליך (על ידי הזכירה שד' רואה את כל מחשבותיך), מחייבת אותך לחשוב ולהתנהג על פי המציאות האמונית, ולא על פי הגירוי השקרי שמציעים לך יצריך. או אז תדע מהי אמת ומהו שקר, ותסרב לחיות על פי השקר, שאין לו רגליים²².

כך הרע נעצר כבר ברמת החשיבה, עוד טרם יציאתו לפועל.

– יחסי האדם ואלוקים נקבעים לפי מחשבת האדם

1. המחשבה הטהורה – התקשורת בין ד' לאדם

חשיבות למחשבות האדם טמונה בקשר הקיים בין השגחת ד' עליו, לבין מחשבותיו. וכך כותב הרמב"ם:

...השכל הזה, אשר שפע עלינו מאתו יתעלה – הוא המגע אשר בינינו לבינו (=בינינו לבין ד'); והבחירה בידך, אם תרצה לחזק את המגע הזה ולעבותו – עשה, ואם תרצה להחלישו ולדקקו

19. אבות דר' נתן כז ג.

20. שמירת הלשון, הקדמה, ד"ה ונבאר דבריני היטב.

21. הרב חיים פרידלנדר, שפתי חיים – מידות ועבודת ד' (א) עמ' תכו.

22. ראה עוד במאמרנו לקמן בסוף פ"ה, בדברי הגר"ח פרידלנדר בהרחבה.

לאט לאט עד שתפסקהו – עשה. ואין המגע הזה מתחזק אלא בהפעלתו באהבתו וההליכה בכיוון זה כמו שבארנו, והחלשתו ודקותו תהיה בהתעסק מחשבתך במה שזולתו²³.

מי נמצא בקשר עם ד' דווקא זה אשר חושב על ד' מחשבות רצויות ומחוברות אליו יתברך. (ובאמת בהמשך כותב הרמב"ם²⁴, שכאשר האדם חושב מחשבות שאינן רצויות לפניו יתברך – בו ברגע התנתק מד').

אילו סוגי מחשבות הן הרצויות והמחברות אל ד'?

א. מחשבות על ד', גודלו, טובו, חכמתו וכו'. כאשר ד' הוא הנושא שמעניין אותך בחיים, אזי זוכה אתה להשגחתו, למגע ולתקשורת אִתּו יתברך.

ב. מחשבות כיצד להידבק במידותיו של ד', שעיקרן – הטבה לזולת ללא כוונת רווח (=ג"ג מידות הרחמים).

ג. מוטל עליך לחשוב, מהו האתגר הרוחני הספון בסיטואציה נתונה, או במילים שונות: כיצד תוכל לצמוח ולהיות בן נאמן יותר לקב"ה, כתוצאה ממעשה או מאורע העובר עליך? ודע אל נכון, שגם אז, ד' מלווה אותך בעומקי המציאות וחשכתה, כשם שאתה לא שכחת אותו יתברך שם.

לפי זה, המחשבות הן אוצר יקר – הן מכשיר הקשר שלך לד' בתוך מדבר המציאות המאיים; אל תבזבזן או תקלקלן ותאבד בפנייה לתדרי קשר לא נכונים, ובכלל זה, המחשבה על אודות הבנות! כשאתה מפנה את מחשבתך לעיסוק בזה, אתה קורע את החוטים העדינים שבתוך אישיותך פנימה, המחברים אותך לאדונך ולאביך בורא העולם הזה, ומנתק את השגחתו יתברך ממך. זהו האובדן המר ביותר, כי אתה מאבד את עצמך בידיים, ח"ו.

אלא אדרבה, כאשר תפעיל את מחשבתך בשאלה, "איזו מידה טובה צריך אני לבחור במצב זה" (=איך להתקשר כעת לד'?) – אתה מרוויח את המצוות "אחרי ד' אלקיכם תלכו"²⁵ ודבק בד' דווקא מהתעוררות הגשמיות והתגררות חושך!

2. המחשבה היא ביטוי לאמונה בהשגחה

לא זו בלבד שהמחשבה מחילה את השגחת ד' על האדם, אלא:

שאם מהרהר הרהורים שאינם הגונים בעומדו לפני המלך, הרי בכך מבטא הכרה שכביכול השי"ת אינו יודע את המחשבות שלו, הרי זו מרידה בקב"ה – באמונה ביכולתו המוחלטת...²⁶

23. מורה נבוכים ח"ג פרק נא, מהדורת הרב קאפח עמ' תו.

24. שם פרק נב.

25. דברים יג ה. עיין סוטה יד ע"א, והשווה שבת קלג ע"ב.

26. הרב חיים פרידלנדר, שפתי חיים – מידות ועבודת ד' (א), עמ' תכו.

יש בהרהורים רעים מעין מרד בהשגחת ד' וידיעתו. כדאי לחשוב על כך, שכשמהרהרים בבגנות המין האחר – זה לא נגמר באיזו מחשבה קטנה, אלא **עצם העיסוק המחשבתי במשהו שד' לא רוצה שהאדם יתעסק בו, מהווה הפניית עורף לרצון ד', וחמור מכך – חוסר אמונה בנוכחותו החובקת כל, שהרי המהרהר חושב, שהמלך אינו יודע את מחשבותיו**²⁷.

3. צמצום ההכרה בנוכחות המלך גורם לביזויו²⁸

מי שחושב מחשבות רעות, לא תמיד כופר בנוכחות ד'. לפעמים פשוט נראה לו, שמחשבותיו אינן המקום שבו תחול קדושת ד'. לדעתו, לקדושת ד' יש מקומות מסוימים מאוד להופיע בהם: מצוות, בית המקדש או בית הכנסת, לימוד תורה או תפילה; אז צריך להיות "קדוש". אולי אנשים גדולים או מהדרים במעשיהם, בעלי מדרגות רוחניות גבוהות, הם שצריכים להתקדש. "אבל אני? מה פתאום?! אני קטן מדי! ותיקון המחשבה – מה פתאום, קודם כל אתקן את התכל'ס, המעשים והדיבורים, אחר כך נדבר על מחשבות טהורות...".

ולא היא!!!

גדול ביותר הוא הפגם של חשיבה שלילית, כי **המחשבה היא כלי מלכותו העיקרי של ד'**; במחשבה האדם ממליך את ד' עליו; במחשבה הוא מעצב את רצונותיו, וקובע מי הוא! לכן, **השימוש במחשבה לרעה הוא פגם והשחתה של כתר מלכות ד' בעולם**, וכדברי ר' חיים מוולוז'ין²⁹:

אם כן, בעת אשר יתור האדם לחשוב בלבבו, מחשבה אשר לא טהורה בניאוף, רחמנא ליצלן (=הלוואי שיציל אותנו הרחמן מדבר זה), הרי הוא מכניס זונה, סמל הקנאה, בבית קדשי הקדשים העליון נורא בעולמות העליונים הקדושים, ח"ו, ומגביר, רחמנא ליצלן, כוחות הטומאה והסיטרא אחרא (=צד הטומאה בעולם) בבית קדשי הקדשים העליון, הרבה יותר ויותר ממה שנגרם התגברות כוח הטומאה על ידי טיטוס בהציעו זונה בבית קדשי הקדשים במקדש מטה (=במקדש הגשמי³⁰).

הסיבה שבגינה החטאים מבזים את הקב"ה בכבודו ובעצמו מבוארת בדברי בעל התניא. וכך הוא כותב:

...החוטא ועובר רצונו יתברך, אפילו בעבירה קלה – בשעת מעשה הוא בתכלית הריחוק מקדושה העליונה, שהיא ייחודו ואחדותו יתברך, יותר מכל בעלי החיים הטמאים ושקצים ורמשים... דשורש ומקור נפשות כל בית ישראל הוא מחכמה עילאה, והוא (=ד') יתברך וחכמתו אחד וכו' (ונמצא, שמקור הנפש של החוטא הוא ממש בד'), והוא (החוטא, שמשתמש

27. על מרד בעניין פרטי, שיכול להיות כמרד בכל התורה בעצם, ראה דברי הרב קוק זצ"ל עין א"ה ברכות ח"א עמ' 11 ס' יח; ומקורו בבאר הגולה למהר"ל, באר ראשון בתחילתו, מהדורת העניג עמ' יז-יח.

28. עיין עוד באריכות על כל הנושא בספר טהרת הקודש לר' אהרן ראטה זצ"ל, ובמיוחד – במאמר טהרת המחשבה פרק א.

29. נפש החיים, שער א פרק ד (עמ' ח במהדורת ב"ב תשמ"ט).

30. עיין אגדתא על כך בגיטין נו ע"ב.

בעצם בנפש הקדושה שבו כדי לחטוא) **כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה, שאין לך עלבון גדול מזה**, אפילו עושה כן לפי שעה; לפי שהקליפות וסיטרא אחרא נקראים 'קיא צואה', כידוע³¹.

– המחשבה מגדירה את האדם

1. המחשבה – עיקר מציאות האדם וזהותו

כותב ר' צדוק הכהן מלובלין:

במקום שהוא המחשבה של אדם – שם הוא כל האדם. כי עיקר האדם אינו הגוף, (אלא) רק הנפש, והנפש אינה דבר, (אלא) רק כוח המחשב ומהרהר והרוצה שבאדם, ומקום שמחשבתו אדוקה (=אחוזה שם), כך הוא כל צורת האדם באותה עת...³²

המקום והעניין שאדם חושב עליהם, שהוא שואף אליהם ולשם נמשכת כל אישיותו – הם המהווים כעת את תוכן חייו.

וביתר פירוט: האדם מורכב מגוף ומנפש, אך עיקר המהות האנושית, הייחודית משאר היצורים עלי אדמות, היא "הנפש". נפש זו היא הכוח הרוחני שבאדם, הגורם לו לפרש את המציאות שלפניו **ולפעול** בה לפי הפירוש שלו, כלומר נפש האדם היא **רצונו**. לפי הפירוש שהרצון מפרש את המציאות, לפי תמונת העולם שקלט – **זהות** האדם נקבעת. הדבר ש"מדבר" אל האדם – אליו האדם משתייך. האדם הוא מה שהנו רוצה, וממוקם היכן שמיקם את שאיפותיו. על כן, הדבר שאותו אדם רוצה, מהווה הגדרה לאישיותו: הרצון לאוכל מהפכו לחלק משרשרת המזון – טורף ו/או נטרף, והרצון לכסף – לרכוש ו/או לרוכש.

וכך הוא ביחס לבנות: במה אתה מעוניין, כאשר אתה פוגש מישהי? אם מעוניין אתה בהנאת הגוף – הפכת את עצמך ללא יותר מבהמה, לחומר ותו לא. אם מתאמץ אתה לרצות את הרוח, כלומר לכבד את האישיות ואת הרצונות הטובים שלה ולהיטיב לה ללא רווח – אזי אתה בן אדם, שיש לו רצונות אלוקיים! בכך פגשת את המציאות החומרית בכלים אלוקיים – מבלי להינתק מד', קידשת את חייך ומילאת את שליחותך הרוחנית במציאות הגשמית!

זהו קו הפעולה במפגש עם בנות: על מה אתה **חושב**? ומה זה אומר עליך? איזה מין אדם אתה? ומה אתה **רוצה** באמת? כך תשפר את רצונותיך, שירצו קודש והטבה לזולת, ותזכה להיות **אדם**.

31. תניא פרק כד.

32. צדקת הצדיק אות קמד, מהדורת מכון "הר ברכה" עמ' 65; שם פרק עשירי: החשק והרצון אות רמח ואילך; שם עמ' 166 ואילך.

2. מצוות הלב הן עיקר המצוות והחשובות שבהן:

כותב רבינו בחיי:

וכיון שנתברר, כי הבורא חייב את איברינו במצותיו – לא היה נכון להניח נפשנו ולבנו, שהם מבחר חלקי עצמנו, שלא יחייבם בעבודתו כפי יכלתם...³³

החלקים המעולים באדם הם דווקא הנפש, הרצונות והאופי שלו. לא ייתכן, שדווקא הם לא יצטוו מאתו יתברך. לכן באמת, גם הלב והרצון מצווים מאת ד', שנרצה ונחשוב בצורה מסוימת, בצורה טהורה ומחוברת למידות ד' (שעיקרן אהבה ונתינה). ואדרבה, מצוות הלב הן עיקר המצוות והחשובות שבהן!

על כן, במפגש עם בנות – עצור וחשב את חשבון נפשך: אם תפתה לחשוב על בנות וכו', הרי שלקחת את אחת המצוות היותר חשובות, מצוות הלב – וזלזלת בה, הפקרת אותה. ולעומת זאת, אם תתגבר ולא תהרהר, הרי שקיימת מצווה עקרונית, באיבר החשוב ביותר, הלב.

ה. מחשבה טהורה בעקביות

תביא לשמירת הטהרה בטבעיות, ולאהבת ד' ללא הפסק

כותב ר' נפתלי הירץ ויזל:

מי שלומד חכמה ונוהג בחכמה, נקרא 'חכם', אף על פי שצריך לכבוש את יצרו ולהטות לבבו לתורה ולעבודה ביראת ד' (כלומר, אדם זה נתון במאבקים לשמירת אמונתו שלא תתקלקל, ולשמירת התורה, שלא יחטא במעשה. יש בו התנגדות ללימוד התורה ולשמירתה, והוא כובש עצמו כדי לקיימם. הוא נקרא "חכם" לאור לימודו והתנהגותו בפועל).

אבל 'חכם לב' הוא האיש שבאה החכמה אל ליבו, והוא זוכה ללב פתוח בשכל ובבינה להוציא תבונות מתלמודו (כלומר, הוא יודע את עומק הלימוד שלו – בקלות, ומוציא ממנו מסקנות עמוקות הנסתרות במבט ראשון) ...

'לב טוב', הוא בהיותו **בטבעו נוטה אל החכמה. וזהו טבע שני ללב, כי בטבעו נוטה אל הרע, כמו שכתוב: 'כי יצר לב האדם רע מנעריו'**³⁴... וידענו כי 'לב טוב' הוא כשיציר בטבעו הכל כפי החכמה (כלומר, על כל דבר בחיים הוא מתבונן מה יש לחכמת אלוקים לומר עליו – ומגיב בהתאם לשיפוט של החכמה)... ומורה שבאה החכמה אל ליבו, **זוהי מתת אלוקים...** **שהוא שכר טוב למי שנותן כל ליבו לתורה ולחכמה. וכשתבוא החכמה בליבו, וישמח בטבעו לעשות הכל כפי החכמה, אז תדבק עימו רוח שכל ובינה...**

33. חובות הלבבות, הקדמה.

34. בראשית ח כא.

ו'הלב הטוב' הוא שלא יצטייר בו ציור רע כלל, ואין לב כזה צריך להתחזק ולגזור על המעשה הטוב, כי הציורים (=הדימויים, התפיסה, הגישה) הטובים חזקים בו כל כך, **שיטה מאליו אל היושר והנכון כפי החכמה**³⁵.

כאשר אדם רוצה להאמין בד', ולהבין מהו רצון ד' בכל נושא – עליו להתגבר על מכשולים באישיותו: מחסומים של כפירה (בשכל) וחומרנות (במוסר). ואכן, כאשר הוא מתאמץ בכל כוחו, להאמין ולהיצמד במעשיו לרצון ד' (=שמירת התורה) – הוא זוכה לקניין גבורת המחשבה והמעשה. כלומר – מובטח הוא שלא יחטא, ויש לו סייעתא דשמיא על-טבעית – כי קנה טבע שני של שמירת המצוות ונאמנות לאמונה בכל מצב. גם ב"סור מרע" – הוא יודע להישמר, ונדחף להישמר, מכל רע הנוגד את דעת ד' ואמונתו; גם ב"עשה טוב" – הוא רוצה מאוד לעשות את הטוב והישר בעיני ד', לפנים משורת הדין וכו'³⁶.

תהליך מעין זה מתואר רבות בכתבי אדמו"ר מהר"ל אשלג זצ"ל, כגון:

אמנם, **אחר שרואה השם יתברך, שהאדם השלים מידת יגיעתו**, וגמר כל מה שהיה עליו לעשות בכוח בחירתו והתחזקותו באמונת השם יתברך, אז עוזר לו השם יתברך, **וזוכה להשגת ההשגחה הגלויה, דהיינו לגילוי פנים, ואז זוכה לתשובה שלמה, שפירושה ש'שב' ומתדבק בהשם יתברך בכל לב, נפש ומאוד, כמו שנמשך מאליו, מצד ההשגחה של ההשגחה הגלויה (כלומר, מכיוון שהתברר לו ונפקחו עיניו לראות במציאות כי ד' הוא רק טוב ומיטיב, על כן הוא נמשך אחריו בטבעיות, כדבר הכי טוב בעולם, ושמבלעדיו – רע. ומעתה רוצה לשמור על קשר עם ד' ולהיות עמו תמיד; וזה נקרא "תשובה")**.

והנה השגה זו ותשובה זו האמורות, באות לו לאדם בשתי מדרגות, שהראשונה היא (נצטט רק אותה) – השגת השגחת שכר ועונש בהחלט (כלומר – ברור לו, והוא מרגיש בחוש, שיש שכר ועונש מצד ד'); ומלבד שמשיג בהשגחה ברורה את שכרה של כל מצווה לעולם הבא, זוכה גם כן להרגיש התענוג הנפלא שבפעת קיום המצווה, תיכף בעולם הזה. וכן מלבד שמשיג העונש המר, הנמשך מכל עבירה לאחר מיתתו, זוכה גם כן להרגיש את טעמה המר של כל עבירה, גם כן בעוד בחיים חיותו. **ומובן מאליו, שהזוכה להשגחה הגלויה הזאת, בטוח בעצמו שלא יחטא עוד, כמו שאדם בטוח שלא יחתוך באבריו ויגרום לעצמו ייסורים נוראים. וכן בטוח בעצמו, שלא יעזוב המצווה מלקיימה תכף כשבאה לידו, כמו שהאדם בטוח, שלא יעזוב שום תענוג העולם הזה או ריוח גדול הבא לידו**³⁷.

35. יין לבנון על פרקי אבות, פרק ב משנה ה; מהדורת ישיבת ראשל"צ, פ"ב עמ' 147 ד"ה חכמי לב, ועמ' 153 ד"ה לב טוב.

36. אמנם, בחירתו לא ניטלה ממנו, ואין כאן מקום להאריך בסוג הבחירה שלו.

37. הקדמה לספר תלמוד עשר הספירות אותיות נד-נה, מהדורת "אור ברוך שלום" תש"ס עמ' כב.

כאשר אתה נפגש עם בנות המין האחר – חשוב על יחסך לד': מה הוא היה חושב על התייחסותך לבת זו? וזה סדר המחשבות:

א. בשלב ראשון, עליך להתגבר על הרגשותיך הטבעיות. זהו שלב מר וקשה, וברור, שכשרוצה אתה להיות רוחני ומוסרי – טבעך הגס מתמרמר. עליך לכבוש טבע גס ולא מפותח זה, ולדעת כי הנך נמצא באמצעו של תהליך.

ב. אולם לא במאבק נגמר כל הסיפור. יום יבוא – ותגיע לשלב הבא, ובו תזכה להכיר בבירור, כי ד' מלווה אותך במציאות כל העת, והוא, ורק הוא יתברך, מהווה את הטוב. כל נתק ממנו, כל מחשבה סוררת, וכל שכן דיבור או מעשה שלילי – ינתקוך מהטוב, ויחברוך אל הרע הנורא!! בשלב זה – בטבעיות תתרחק מהמחשבות הטורדות החומריות, מהדיבורים ומהמעשים שהם נגד התורה, למען חייך!

ג. על כן, אל תרפה, אלא המשך להיאבק! כל ניצחון קטן בדרך האמונה ומוסר התורה, כל עצימת עיניים, כל הימנעות מקלות ראש וכו', מהווים אבני דרך בדרכך לדבקות הטבעית עם ד', בדרכך אל המתקוות והעונג הבלתי נפסקים שבקשר עם בורא עולם.

כאמור לעיל, המחשבה יוצרת קשר עמוק ובונה עם הבורא.

כותב על כך הרב חיים פרידלנדר:

בוודאי, יש מדרגות רבות במעלת זכרון ד' (כלומר, כאשר זוכים לזכור את ד', שהוא נמצא, בורא העולם ומשגיח עליו, יש בכך מדרגות רבות) עד שמגיעים לפיסגה.

אבל כל מחשבה בזכרון ד' מרוממת את מדרגת האדם, כי היא משנה את מהות החיים ונותנת להם משמעות אחרת – אנו נמצאים כל הזמן בבית ד', ובכל תנועה, דיבור ומחשבה, אנו אורחים אצל הקב"ה, וחפצים לעשות רצונו כדי למצוא חן בעיניו, כי אין לנו שום דבר בעל ערך חיובי ואמתי מלבד עשיית רצון ד'... הוא לבדו החיים האמתיים, וכל נתינת חשיבות והערכה לדבר אחר מלבד רצון ד' היא שקר... ההרגשה, כי אני חי בכל רגע לפי רצונו של הקב"ה, והוא הביטוי המעשי של זיכרון השם יתברך³⁸.

ערך חיי האדם נקבע על פי תוכנם³⁹.

כדי לחיות באמת, עליך למלא את חייך בתוכן אמתי, קרי לזכור את ד' ולהיות קשור אליו, שאם לא כן – חייך הם כקצף על פני המים, שקר אחד גדול.

בכל פעם שאתה מתבלבל במסר שמשדרים לך חושיך (למשל – בהתבוננות לא ראוייה בנשים וכדו') עליך לזכור, כי כאשר לתאוה אין מקור של היתר/מצווה בתורה, או סתם פשוט אינה תורמת

38. שפתי חיים, מידות ועבודת ד' ח"א, שויתי ועד מצוות זכירת ד' בכל עת, עמ' תלא ד"ה רצונו.

39. כמובן, מעבר לסגולה הבסיסית של קדושת ישראל, הקובעת את ערך חייו, וגם התוכן קשור לסגולה זו; יש להאריך בכך, ולא זה המקום.

להתקרבות אל ד' – היא שקר, כמו שאר מסרי החושים. ובכל פעם שאתה מתגבר על תאוה כזו, הרי שנהיית אמת, נצחי וקרוב אל ד' – שהוא יתברך מקור המציאות ומקור החיים הנצחיים.

1. סיכום⁴⁰

פתחנו בדברינו בשירות הצבאי, באתגר הרוחני שיש בו, ההכנה לקראתו והסיכון הרוחני הטמון במפגש עם הבנות במהלכו. הצענו במאמרנו נתיב לשמירת הזהות הרוחנית, על ידי הוקרת נפש האדם: להבין מי הוא – חלק אלוק ממעל, מה ערכו, למה הוא מסוגל, מהי חשיבותם של רצון, שאיפות ורגשות טהורים וכו'; ועל ידי ערנות לערך הנפש ופיתוח גישות נפשיות-מחשבתיות לסיטואציות מעשיות – פיתוח הדבקות בד' במהלך השירות והמפגש עם הבנות.

ונסיים בדברי האדמו"ר מפיאסצ'נה, שישמשו לנו תפילה ושאִיפה לחיים:

ולא בתפילה ועבודה בלבד נרגיש את התקרבותנו אל ד' ונתענג מזיו כבודו יתברך, רק גם תמיד תהיה מחשבתנו כל כך ברה (=זכה ונקייה), חזקה וקשורה בקדושתו, עד שתוכל להתגבר על חושינו, שלא די שלא יוכלו חושינו לבלבל ולפתות את מחשבותינו, ולומר לנו: 'עולם אתה רואה, וגשם אתה מרגיש', (אלא) רק גם חושינו יִנְעוּ למחשבת לבבנו, וגם הם יראו את קדושת ד' פרושה על כל הנמצא. ועין בעין יראה האדם אשר הוא נמצא בגן ד' בעדן לפני כסא כבודו יתברך...⁴¹

40. חשוב להדגיש כי הדברים הנם קצה קרחון של תורה שלמה שמומלץ להיכנס לעומקה ולעיין בה. כמעט כל הציטוטים שהובאו במאמר הם חלקים ממאמרים/ספרים רחבים עם דגש בנפשיות ובנושא ערך הנפש. נמליץ לעיין: - כל ספרי מהר"ל אשלג, בעל פירוש הסולם על הזוהר, ובנו, הגה"צ ר' ברוך שלום אשלג, שפירשו את פנימיות התורה על פי תיקון הרצון לדבקות בד'. - ספר עבודת הלב, לרב יואל שוורץ, הוצאת "דבר ירושלים" תשמ"א, עמ' 48 ואילך; עמודים 75-81. - ספרי שפתי חיים לרב חיים פרידלנדר: - מועדים כרך א, עמ' 18; כרך ג, מההתחלה. - מידות ועבודת ד' א, מעמ' תכו. - אוצרות המוסר לר"מ צוריאלי שליט"א. במיוחד השערים: אהבה, יראת ד', כוונה בעת קיום המצוות. - טהרת הקודש לר' אהרן ראטה זצ"ל, מאמר טהרת המחשבה, במיוחד פרק א. 41. בני מחשבה טובה עמ' 7, סדר מטרת החברה.